

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Укладач – доцент кафедри маркетингу, к. е. н, доцент В. І. Даниленко

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом дисципліни виступають закони і закономірності функціонування та розвитку структурних елементів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; тенденції та протиріччя розвитку взаємодії суб'єктів та елементів світового господарства; тенденції розвитку міжнародних фінансових ринків та фінансових механізмів, які обслуговують зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна професійної підготовки вибіркової частини, тісно пов'язана з дисципліною «Міжнародні економічні відносини».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Метою викладання навчальної дисципліни є формування у майбутніх економістів теоретичних знань у сфері зовнішньоекономічної діяльності; набуття системних знань і навичок щодо забезпечення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: розуміння суті та специфіки механізму зовнішньоекономічної діяльності України на сучасному етапі; вивчення нормативно-правової бази регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств; вміння аналізувати і оцінювати тенденції, суперечності, доцільність у визначенні головних напрямків зовнішньоекономічної діяльності підприємств різних форм власності; дослідження специфіки запровадження різних форм виходу на зовнішні ринки; вивчення основних процедур укладання зовнішньоекономічних контрактів; вміння оцінювати ефективність зовнішньоекономічних угод та зовнішньоекономічної діяльності підприємства в цілому; робити відповідні висновки; використовуючи одержані знання на практиці, приймати професійні рішення, що відповідають державній економічній політиці та основним положенням міжнародних угод, до яких приєдналася Україна, з метою максимізації прибутку від зовнішньої торгівлі, інвестування та інших видів зовнішньоекономічної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- визначення та сутність ключових аспектів та форм зовнішньоекономічної діяльності;
- основні проблеми та перспективи їх розвитку;
- сучасні тенденції інтернаціоналізації економіки, форми і методи зовнішньоекономічної діяльності;
- форми, методи і механізми регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- види і форми міжнародного бізнесу;
- порядок створення і функціонування спільних підприємств;

вміння:

- приймати рішення відповідно ситуацій, що виникають в процесі здійснення ЗЕД;
- аналізувати інформацію пов'язану з функціонуванням підприємства на зовнішньому ринку;
- вибирати певну тактику та стратегію в процесі укладання зовнішньоторговельного контракту;
- володіти тактикою ділового спілкування;
- здійснювати міжнародну сегментацію ринків;

- визначати оптимальні шляхи та напрямки інвестиційної діяльності підприємства;
- використовувати одержані знання в умовах зовнішньоекономічної діяльності України, виходячи з цілей і завдань її інтеграції у сучасну систему світових господарських зв'язків.

способи мислення:

- формування суджень – форми відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності;

- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері зовнішньоекономічних відносин, доведення її або заперечення;

- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області міжнародних економічних відносин;

- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах системи міжнародних економічних відносин в їх істотних зв'язках, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

- здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

- ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у різних сферах діяльності;

- здатність організовувати та проводити дослідження, використовуючи сучасну методологію;

- здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер спеціальності для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу;

- ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків та здатність формувати ефективну сучасну систему світогосподарських зв'язків;

морально-етичні цінності:

- сформувати уявлення про моральні цінності людини;

- здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

- формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з міжнародними економічними відносинами;

- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

- виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 години / 5 кредитів ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД). Предмет, зміст та завдання курсу

Характеристика категорій зовнішньоекономічної сфери. Функції зовнішньоекономічної діяльності. Напрями впливу зовнішньоекономічного чинника, на національну економіку. Сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність», основні види і форми зовнішньоекономічної діяльності. Причини і передумови розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Поняття об'єктів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Право па здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Місце дисципліни в системі загальноосвітніх і професійне орієнтованих дисциплін. Актуальність та практична спрямованість дисципліни, її структура і послідовність вивчення.

Тема 2. Система регулювання ЗЕД України

Зовнішньоекономічна політика держави. Сучасні концептуальні підходи до формування зовнішньоекономічної політики України в контексті реалізації національних економічних інтересів. Основні етапи розвитку ЗЕД в Україні, Аналіз та оцінка сучасного стану ЗЕД України. Характеристика основних показників розвитку зовнішньоекономічного експорту країни: абсолютні (обсяг та динаміка зовнішнього товарообігу: торговельне сальдо, генеральна торгівля), відносні (індекси динаміка експорту та імпорту, коефіцієнт: покриття імпорту експортом, індекс експорту, індекс «умов торгівлі», індекс імпортової залежності країни, індекс чистої торгівлі), показники структури (індекс диверсифікації експорту, частка, продукції обробної промисловості в загальному обсязі експорту продукції, індекс географічної концентрації експорту/імпорту); показники інтенсивності та ефективності зовнішньоекономічних зв'язків країни. Платіжний баланс України, його структура.

Тема 3. Митно-тарифне регулювання ЗЕД

Сутність митного регулювання ЗЕД. Принципи митного регулювання. Митні органи України: завдання, функції, структура. Види і методи здійснення митного контролю. Характеристика митних режимів: експорту, імпорту, транзиту, реекспорту), реекспорту, переробки на митній території України, переробки поза межами митної території України, знищення і руйнування, магазину безмитної торгівлі, митного складу спеціальної митної зони, відмови на користь держави. Товарна номенклатура ЗЕД, Порядок митного оформлення товарів. Основні митні документи та специфіка їх оформлення. Плата за митне оформлення товарів. Декларування товарів; форми та процедури. Митна вартість за методи її визначення. Мито як інструмент економічного регулювання. Єдиний митний тариф. Види мита. Види митних ставок.

Тема 4. Форми виходу підприємств на зовнішні ринки

Передумови і мотивація виходу підприємств на зовнішні ринки. Пошук та вибір партнера. Класифікація і характеристика форм виходу на зовнішні ринки. Критерії вибору форм вигоду підприємств на зовнішні ринки. Прямий і непрямий експорт. Спільне та пряме іноземне інвестування як форми виходу підприємства на зовнішні ринки. Умови функціонування підприємств на зовнішніх ринках. Вивчення й аналіз умов ринку. Дослідження можливостей фірми при виході на зовнішні ринки. Способи встановлення контактів з потенційним партнером.

Тема 5. Операції зустрічної торгівлі

Сутність та особливості компенсаційних угод. Класифікація угод зустрічної торгівлі. Операції натурального обміну. Операції, які передбачають участь продавця в реалізації товарів, запропонованих покупцем. Комерційна компенсація, зустрічні закупівлі, авансові платежі зустрічної торгівлі, угоди щодо зворотного експорту, програми пов'язання імпорту та експорту і обов'язки, які передбачають участь інвестора в експорті товарів імпортера. Операції в рамках, промислового співробітництва.

Тема 6. Посередницькі та орендні операції на зовнішніх ринках

Сутність та види посередницької діяльності. Характеристика посередників за обсягом повноважень та за місцем, що вони посідають на зовнішніх ринках. Агенти, брокери, маклери, Угоди комісії їх особливості. Угоди чистої комісії. Договір. Угоди консигнації, особливості і можливості здійснення. Торгові агенти, агенти-повірені - обов'язки, особливості, регулювання. Дистриб'ютори, дилери. їх місце на ринку. Прості агенти, агенти з правом «першої руки», монополні (ексклюзивні) агенти. Регулювання посередницьких операцій в Україні,

Тема 7. Організація, укладання та виконання зовнішньоекономічних контрактів

Умови контракти обов'язкові та додаткові. Характеристика основних умов контракту. Преамбула. Предмет контракту. Кількість та якість товару и контракті. Базисні умови поставки. Термін і дата постачання. Пакування і маркування. Валютні та фінансові та валюти ціни у валюту платежу. Гарантії на технічне обслуговування. Порядок повернення товару. Рекламация і санкції. Арбітраж. Форс-мажорні обставини. Інші умови.

Тема 8. Структура і зміст міжнародних контрактів купівлі-продажу

Умови контракти обов'язкові та додаткові. Характеристика основних умов контракту. Преамбула. Предмет контракту. Кількість та якість товару и контракті. Базисні умови поставки. Термін і дата постачання. Пакування і маркування. Валютні та фінансові та валюти ціни у валюту платежу. Гарантії на технічне обслуговування. Порядок повернення товару. Рекламация і санкції. Арбітраж. Форс-мажорні обставини. Інші умови.

Тема 9. Ціна товару в міжнародних контрактах купівлі-продажу.

Зовнішньоторговельна ціна: сутність, поняття, функції, класифікація цін. Цінова політика підприємства, основні фактори ціноутворення в ЗЕД. Принципи визначення світових цін. Трансфертні ціни: сутність, функції. Особливості трансфертного ціноутворення. Специфіка формування цін на сировинні товари, готові вироби. Етапи формування контрактної ціни. Рівень ціни, базис ціна, одиниця виміру ціни. Способи: фіксації цін. Цінові знижки і надбавки.

Тема 10. Валютні та фінансові умови зовнішньоекономічних контрактів

Валютні та фінансові та валюти ціни у валюту платежу. Гарантії на технічне обслуговування. Порядок повернення товару. Рекламация і санкції. Арбітраж. Форс-мажорні обставини.

Тема 11. Організація і технологія міжнародних перевезень

Сутність та система регулювання міжнародних перевезень. Правове регулювання міжнародних перевезень. Вибір виду транспорту. Особливості міжнародних перевезень різними видами транспорту: морським, залізничним, автомобільним, авіаційним. Товарно-транспортна документація. Формування ціни на транспортні послуги, Експедиторське обслуговування міжнародних перевезень. Міжнародні, транспортні коридори.

Тема 12. Організація та функціонування підприємств з іноземним капіталом

Сутність та особливості компенсаційних угод. Класифікація угод зустрічної торгівлі. Операції натурального обміну. Операції, які передбачають участь продавця в реалізації товарів, запропонованих покупцем. Комерційна компенсація, зустрічні закупівлі, авансові платежі зустрічної торгівлі, угоди щодо зворотного експорту, програми пов'язання імпорту та експорту і обов'язки, які передбачають участь інвестора в експорті товарів імпортера. Операції в рамках, промислового співробітництва. Співробітництво на комерційній основі, виробнича кооперація, франчайзинг операції з давальницькою сировиною.

Тема 13. Маркетинг у зовнішньоекономічній діяльності

Маркетинг у системі управління бізнесом. Пастки міжнародного маркетингу. Ефективні засоби маркетингового управління та їх вибір. Мета й завдання маркетингової діяльності компанії світового рівня. Сутність стратегій міжнародного маркетингу (продуктові та цінові стратегії, стратегії просування товару на ринок, стратегії в організації збуту та поширення). Можливі маркетингові прорахунки фірм у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Основні напрямки маркетингових зовнішньоторговельних досліджень. Товарна політика фірми при здійсненні ЗЕД. Організаційна структура маркетингової діяльності. Просування товарів на зовнішньому ринку і функції відділу маркетингу зовнішньоторговельного підприємства.

Тема 14. Економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності

Економічний аналіз у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Аналіз виконання зобов'язань з експортно-імпортних операцій. Аналіз динаміки зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз раціональності використання коштів у зовнішній торгівлі. Аналіз обороту коштів у розрахунках, аналіз накладних витрат при експорті та імпорті товари. Методологічні підходи до визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності. Система показників ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка економічної ефективності. Оцінка валютної ефективності експорту і імпорту. Вплив зовнішньоекономічної діяльності підприємства на його фінансові результати.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : [Нвч. посіб.] / Гребельник О. П. – К. : ЦУЛ, 2004. – 384 с.
2. Гребельник О. П. Основи митної справи: [Нвч. посіб.] / Гребельник О. П. – К. : ЦУЛ, 2003. – 600 с.
3. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : [Нвч. посіб.] / Дроздова Г.М. – К. : «ЦУЛ», 2002. – 172с.
4. Жук М. В. Комерційні відносини України: організація зовнішньої торгівлі : [Підруч.] / Жук М. В. – Чернівці і: «Рута», 2004. – 560 с.
5. Жук М. В. Комерційні відносини України: розвиток експортного потенціалу : [Підруч.] / Жук М. В. – Чернівці : «Рута», 2004. – 352 с.
6. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : [Підруч.] / За ред. І. В. Багрової. – К.: «ЦУЛ», 2004. – 580с.
7. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : [Навч. посіб.] / Тюріна Н. М. - К. : Центр учбової літератури. – 2013. – 408с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : [Навч. посіб.] / Шкурупій О. В. - К.: Центр учбової літератури. – 2012 246 с.
9. Зовнішньоекономічна діяльність : [Навч. посіб.] / Румянцев А. П. - К.: Центр учбової літератури. – 2012. – 292 с.
10. Управління зовнішньоекономічної діяльністю : [Навч. посіб.] / За ред. А.І. Кредісова. – К.: «Віра-Р», 2002. – 552 с.

Допоміжна

1. Владимиров К. М. Митне регулювання : [Навч. посіб.] / Владимиров К. М. – Херсон : «Олді-плюс», 2002. – 336 с.
2. Дахно І. І. Міжнародна торгівля : [Навч. посіб.] / Дахно І. І. – К. : Центр учбової літератури. – 2008. - 280 с.
3. Жук М. В. Комерційні відносини України : [Навч. посіб.] / Жук М. В. – Чернівці: «Рута», 2002. – 576 с.
4. Задоя А. О. Міжнародна економіка : [Навч. посіб.] / Задоя А. О. – К. : Центр учбової літератури. – 2012: 416 с.
5. Козак Ю. Г. Международная экономика : [Учеб.] / Козак Ю. Г. – К. : Центр учбової літератури. – 2012. – 608 с.
6. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка : [Навч. посіб.] / Козак Ю. Г. – К.: Центр учбової літератури. – 2009. - 450 с.
7. Козак Ю. Г. Міжнародна макроекономіка : [Навч. посіб.] / Козак Ю. Г. – К.: Центр учбової літератури. – 2012: 400 с.
8. Козак Ю. Г. Міжнародна мікроекономіка : [Навч. посіб.] / Козак Ю. Г. – К.: Центр учбової літератури. – 2012: 368 с.
9. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : [Підруч.] / Новицький В. Є. – К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.
10. Румянцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність : [Навч. посіб.] / Румянцев А. П. – К.: ЦУЛ, 2004. – 377 с.

Інформаційні ресурси

1. Агро інком [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ua-region.info. – Назва з титул. екрану.
2. Вісник аграрної науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.agronovator.ua. – Назва з титул. екрану
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з титул. екрану.
4. Економіка АПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eaprk.org.ua/. – Назва з титул. екрану.

5. Економіка України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ekuk/index.html– Назва з титул. екрану.

6. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>. – Назва з титул. екрану.

7. Пропозиція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.propozitsiya.com. – Назва з титул. екрану.